

PO SKLEPU RIMSKEGA SENATA

SLOVENCİ IN POKRAJINSKA SAMOUPRAVA

Avtonomija in prosta cona - Posebni statut naj se razširi na naše ljudstvo v republiki - Tudi avtonomija zahteva enoten nastop Slovencev

Predlog, ki ga je stavil senator Luigi Sturzo, naj se Furlanija, Goriška in Tržaška združijo ter dobe skupno pokrajinsko skupščino in vlado, je dvignil veliko prahu v naši javnosti. To posebno zaradi tega, ker je rimski senat predlog že odobril in zadostuje sedaj samo, da stori isto poslanska zbornica, pa postane avtonomija resničnost. Senator Sturzo je tudi določil čas, v katerem se mora to zgoditi.

Kaj naj rečejo k temu Slovenci?

V načelu so Slovenci odločni pristaši avtonomije. Kot demokratičen narod ne morejo zahtevati drugega kakor to, da si ljudstvo na svoji zemlji samo sebi vlada. Nasprotni so, da bi o vsaki malenkosti odločalo in sklepalo uradništvo v daljnem Rimu. Slovenci vsemogočni državni centralizem odklanjajo. Domače zadeve naj se, kolikor je le mogoče, rešujejo doma, rešujejo naj se hitro in v skladu z ljudskimi potrebami. Zato morajo biti pri nas vrhovna oblastva voljena in za svoje delovanje prebivalstvu odgovorna.

To je vsebina in bistvo ljudske samouprave. Beseda avtonomija sama na sebi ne pomeni še nič, važno je, kaj se za njo krije.

Saj bi v Rimu lahko sklenili ustanoviti tudi pokrajinsko avtonomijo, pri kateri bi ravno v najvažnejših zadevah ostala odločilna oblast v rokah rimskega uradništva. Pokrajinski zbornici bi lahko pristigili pravico, da o tem in onem izdaja zakone, da pobira te in te davke, tako da bi ljudski zastopniki smeli sklepati le o brezpomembnih zadevah in bi pokrajina bila v popolni odvisnosti od Rima.

Le pogledjmo, kolika razlika obstoji med samoupravo Sicilije in pokrajine Tridentinske — Južnega Tirola! In vendar imata obe avtonomijo.

Zgoditi bi se pa utegnulo tudi, da dajo naši pokrajinski zbornici in njeni vladi sicer precej pravice, a naredo pri tem tak zakon, da preide vsa oblast v roke furlanske večine, ki bi že zastran svojega števila popolnoma obvladovala pokrajinsko skupščino. Tržaška in Goriška bi bili odvisni od dobre volje Vidma.

AVTONOMIJA IN PROSTA CONA

Ker pa v Rimu dobro vedo, da bi se Gorica, posebno pa še Trst takemu stanju najodločneje uprla, tega najbrž ne bodo storili. Prišli so na misel, naj bi Goričani in Tržačani dobili še lasten deželni zbor in svojo posebno deželno vlado. Približno tako, kakor so naredili na Tridentinskem in Južnem Tirolskem: Tridentinci imajo svojo samoupravo, južni Tirolci svojo, o skupnih zadevah sklepa pa pokrajinska skupščina in odloča skupna pokrajinska vlada.

Oblast južnotirolskega deželnega zbora in njegove vlade je pa precej pristržena. Nemška manjšina se proti temu že leta zama bori. Ravno tako bi se utegnulo tudi pri nas primeriti, da bi bile pravice deželnih zborov zelo majhne, čeprav je težko verjeti, da bi mogli s Tržačani ravnati tako, kakor so z južnimi Tirolci. Trst je prevažno trgovsko in industrijsko središče, da bi ga smeli in mogli omalovaževati!

Toda denimo — poreče marsikdo — da Trst dobi svoj deželni zbor s stvarnimi in

zares obsežnimi pravicami. Prosta cona je v vsakem primeru šla rakom žvižgat!

To ni točno. Če Rim le hoče, lahko ustvari v naših krajih tako pokrajinsko samoupravo, da bo Tržaška uživala v njenem okviru prav posebne in izjemne pravice. Kje je zapisano, da bi bivša cona A ne smela in ne mogla biti dežela, kjer se ne pobirajo carine? Saj bi vzlic temu lahko imela lastni deželni zbor ter pošiljala svoje predstavnike v pokrajinsko skupščino skupaj z Goričani in Furlani.

Vse je odvisno izključno od Rima. Ko bodo dokončno urejevali razmere v obmejnih krajih, bi morali v Rimu imeti pred očmi predvsem koristi Trsta in njegovega prebivalstva. Če bi prosta cona, kakor so izračunali, pocenila življenje na Tržaškem za 30 odstotkov, če bi prosta cona privabila k nam celo vrsto novih podjetij, tako da bi zginila brezposelnost, bi jo Rim moral ustanoviti, ako mu je res pri srcu blaginja in bodočnost tržaškega prebivalstva.

Premišljeno in načrtno je treba zato vplivati na vladne kroge, da izpolnijo želje in zahteve Tržačanov. Borba za prosto cono se mora brez ozira na pokrajinsko avtonomijo z vso silo nadaljevati.

Tu ne gre za zahtevo, ki se tiče samo Slovencev, temveč za program, h kateremu se priznava tudi ogromna večina tržaških Italijanov. Za prosto cono niso le slovenske občine in vse naše stranke, ampak tudi najrazličnejše italijanske organizacije. Če bi razpisali ljudsko glasovanje, bi se za prosto cono izreklo nad 90 odstotkov Tržačanov. Saj vidijo v njej edini izhod iz težke gospodarske krize našega ozemlja.

KAKŠNO AVTONOMIJO
ODKLANJAMO

Glede proste cone so si torej Slovenci in domala vsi Italijani edini. Popolnoma drugačne so pa stvari, ko govorimo o pokrajinski in deželni samoupravi. Nemci na Južnem Tirolskem se pritožujejo, da s svojim deželnim zborom ne morejo učinkovito ščititi niti svojih gospodarskih niti narodnih koristi, čeprav tvorijo v deželi večino.

Iz tega vidimo, kako bi se lahko godilo šele nam Slovincem, ki bi bili v vseh treh deželnih skupščinah in ravno tako seveda v pokrajinski šibka manjšina. Slovenci so manjšina na Tržaškem, manjšina na Goriškem in brezpomembna manjšina v Furlaniji.

Zlohota in narodno zagrizena italijanska večina bi nas mogla nele v vseh stvareh z

Nadaljevanje na 3. strani

Važen sklep SKSZ

Izvršni odbor Slov. kršč. socialne zveze v Trstu je 21. februarja sprejel sklep, v katerem zahteva od italijanske vlade naslednje:

»1. Pri izdelovanju zakonskih načrtov o avtonomiji naj v Rimu poskrbe, da se pokrajinski in deželni zbori v naših krajih ne morejo spremeniti v orodje narodnega zatiranja Slovencev.

2. Zato naj zakon onemogoči, da bi italijanska večina mogla v jezikovnih in narodnih zadevah preglasovati slovenske ljudske zastopnike.

3. Nova zakonodaja ne sme zatreti ali okrniti nobene pravice, ki je Slovincem bila zajamčena v posebnem statutu od 5. oktobra 1954.

4. Določila posebnega statuta naj se razširijo na Slovence v Goriški, Beneški Slove-

niji in Kanalski dolini ter spremene v ustavni zakon republike.

5. Preden se vpelje avtonomija, naj italijanska vlada zasliši mnenje in želje predstavnikov slovenskega ljudstva.«

Resolucija SKSZ ugotavlja, da pokrajinska samouprava ni v nasprotju s prosto cono Tržaškega ozemlja. Borba za prosto cono naj se odločno nadaljuje.

»Od tega, kako se bo vprašanje avtonomije rešilo, je odvisna bodočnost vseh Slovencev ne glede na njihovo politično in ideološko pripadnost. Življenjske koristi našega ljudstva zato nujno nalažajo slovenskim strankam, da se tudi o tem vprašanju dogovore in zedinijo ter složno nastopijo.«

Ker gre za važno narodno stvar, ji je naš list posvetil današnji politični pregled.

NOVICE Z VSEGA SVETA

TRŽAŠKA LUKA — POKOPALIŠČE

Tržaško pristanišče čedalje bolj propada. Po sporazumu, ki so ga l. 1937 naše družbe podpisale z italijanskimi, bi Trstu morali prepustiti približno 30 pomorskih zvez z inozemstvom. V resnici so jim veliko večino zvez pobrale druge laške luke.

V zadnjem času se je povrhu zgodilo še to, da so ladji Aquileia in Piave, s katerima je Tržaški Lloyd vozil v afriški Kongo, enostavno dodelili Genovi. Ladji Saturnio in Vulcanio, ki sta prej vzdrževali zveze med Trstom in Severno Ameriko, so pa prisodili kratko in malo Neaplju. Trstu ne dovolijo niti tega, da bi s svojima ladjama Asia in Victoria trgoval z Daljnim Vzhodom, kakor je v prejšnjih časih.

Naš položaj mora biti zares obupen, če je bil celo župan Bartoli prisiljen zoper to krivico protestirati! Moral je upoštevati ogorčenje Tržačanov, sicer bi bilo vse mesto proti njemu in Kršč. demokraciji. Zadnji tržaški občinski svet je sprejel protestno resolucijo, za katero so glasovali vsi svetovalci brez izjeme. Zares redek dogodek.

Pri tem so padle nadvse ostre besede proti rimski vladi. Bartolijev zaveznik liberallec Morpurgo je predlagal celo, naj se po vsej Italiji nabijejo lepaki, na katerih se v slikah vidi, kako se tržaško pristanišče spreminja v »pokopališče« in kako medtem napredujeta in cveteta luki v Genovi in Neaplju.

Če tako govore vladi zvesti ljudje, je vsakomur jasno, da Rim dejansko Trst strahotno zanemarja in zapostavlja.

EVROPA V SNEGU IN DEŽJU

Letošnja zima je polna viharjev in neurij. Po vsej Evropi je pritisnil hud mraz. V Genovi je vihar razdejal pristaniške naprave, v Angliji je toliko snega, da morajo z letali dovažati hrano v odrezane kraje. Mraz je tak, kot ga že 30 let ne pomnijo. Razburkano morje je požrlo mnogo ladij.

V zadnjih dneh so narasle vode v Južni Srbiji in poplavlile okrog 3000 hiš.

BALKANSKA ZVEZA

Turčija, Grčija in Jugoslavija bodo imele prihodnji mesec v grški Makedoniji skupne orožne vaje, pri katerih namerava sodelovati vojaštvo vseh treh držav. Načelniki njihovih glavnih stanov se sestanejo v Solunu, da izdelajo enoten taktičen načrt.

Velikim vajam bo prisostvoval opazovalec Atlantske zveze. Iz tega se vidi, da postaja Balkanska zveza živa stvarnost, ki ji zapad pripisuje precej pomena.

HRUŠČEV—MALENKOV

Komunistična veljaka sta uradno prišla v spor zavoljo agrarne politike. Malenkov je hotel dati kmetom večji delež na dohodkih kolhozov, da bi jih raje in bolje obdelovali. Hruščev je pa odločen zagovornik državnih veleposestev ali sovhozov.

Predlagal je, naj preide poljedelstvo v glavnem pod neposredno vodstvo države. Obstoječe vasi je treba enostavno porušiti in zgraditi za kmete velika mesta, kjer naj žive z družinami in odondod hodi obdelovat za dnino sovhoze, kakor gredo delavci v industrijska podjetja. Ogromna državna pose-

stva naj bi postala prave poljedelske tovarne.

Hruščevi načrti so zelo drzni. Od kod naj vzame država sredstva, da sezida za 100 milijonov kmetov primerna mesta? Zelo dvomljivo je tudi, ali bi bili kmetie s tem zadovoljni. Kar Hruščev hoče, je nova agrarna revolucija.

AVSTRIJSKI PROMET SKOZI TRST

Z Dunaja poročajo, da se bodo v kratkem sestali italijanski in avstrijski zastopniki, da bi razpravljali o avstrijskem prometu skozi Trst. Dokončno bodo pa rešili to vprašanje na mednarodni konferenci o tržaškem pristanišču, ki jo je po londonskem sporazumu Italija dolžna sklicati, a je že dolgo mesecev iz nerazumljivih vzrokov ni še sklicala.

POSLEDICE KRIZE

Tržaško sodišče je obsodilo na 1 leto in 3 mesece zopora 31-letnega Zerjula Friderika. Mož je bil brez dela in si drugače ni znal pomagati kot s sleparijo. Obiskoval je trgovine in si »na obroke« kupoval razne stvari, ki jih je pa takoj nato prodajal. Tako si je »kupil« 2 radia in 2 draga električna brivska aparata.

Tu vidimo razločno, kam vodi težka gospodarska kriza na Tržaškem.

LETALO SO NAŠLI

Več kot teden dni so iskali belgijsko letalo, ki bi prejšnjo nedeljo moralo pristati v Rimu, a je brez sledu izginilo. V terek so končno ostanke letala izsledili v 1700 m visokem gorovju v bližini mesta Rieti. Trčilo je v vrh hriba in se razbilo.

Vseh 29 potnikov je izgubilo življenje. Njihova trupla so se ohranila skoraj nedotaknjena. Bila so pokrita z debelo ledeno skorjo. Zdi se, da nekateri niso bili na mestu mrtvi. To trdijo zdravniki za 8-letno punčko, na kateri niso mogli ugotoviti nobene poškodbe. Revica je umrla od gladu oziroma zmrznila.

VAL STAVK

V Trstu so stavke kar na dnevnem redu. V terek je zapustilo za 2 uri delo delavstvo Tovarne strojev. Delavci zahtevajo od industrijecevo novo delovno pogodbo in zvišanje mezd. Ta teden bodo stavkali še v ladjedelnici Sv. Marka, za marec pa pričakujejo stavko v Tržaškem arzenalu.

Gospodarska kriza na Tržaškem je vedno hujša.

JE VSE ZAMAN

Sovjetski časopis Trud je objavil nekatere zanimive dopise učencev. »V šoli« — piše neka deklica — »nam razlagajo, da so vsa poročila, ki govore o Bogu, gole izmišljotine, in mi moramo to verjeti. Doma nam pa govore starši o veri in tedaj pozabim na učitelje in poslušam samo še mater«.

Drugi učenec pravi: »V šoli ne smemo verjeti v Boga, doma začnem pa vanj verjeti...«

Časopis zahteva, da je treba »temu stanju narediti na en ali drugi način konec«.

Je vse zaman. Skozi stoletja so se različni oblastniki trudili, da bi vero v človeku zatrli, a niso uspeli.

GENERALNEMU KOMISARJU

Iz različnih strani čujemo pritožbe, da policija še vedno nadleguje naše ljudi. Ko prosijo za potni list, pride policist v hišo ter sprašuje, ali pošilja prosilec otroke v slovensko šolo, kakšnega političnega prepričanja je in v katerih organizacijah je vpisan.

Taka vprašanja so nedopustna. Kaj imajo opraviti s potnim listom? Z njimi se izvaja nedovoljen politični pritisk na Slovence. Gre za očitno zlorabo uradne oblasti. Naše ljudi pozivamo, naj policistom na taka vprašanja sploh ne odgovorijo. Rečejo naj, da gre za stvari, ki se njih prav nič ne tičejo.

Dr. Palamara je našim ljudskim zastopnikom izjavil, da je policiji prepovedal nadlegovati Slovence s takimi vprašanji. Ta se pa za njegova navodila prav malo briga. Dana beseda dr. Palamara v časti veže, da naredi čimprej konec temu sramotnemu početju svojih podrejenih.

HITLER V CARIGRADU

Pred nedavnim je neka oseba v Carigradu stopila v tramvaj in silno zastarmela. Nasproti sebi je zagledala Hitlerja, kako mirno sedi in bere časnik. Diktator je torej živ in se skriva na Turškem!

Neutegoma je stekel na policijo in odkritje prijavil. Detektivi so prihiteli in res ugotovili Hitlerjev obraz, njegove brke in postavo. Toda ko so moža zaslišali, se je izkazalo, da je Hitlerjev dvojnik carigradski — brivec!

KOLIKO JE JUDOV NA SVETU?

Po najnovejših ameriških računih živi na svetu 11 milijonov 867 tisoč Judov. Največ jih prebiva v Združenih državah, in sicer 5 milijonov 200 tisoč. Sledi Sovjetska zveza, kjer živita 2 milijona Židov.

V njih narodni državi Izrael jih pa ni niti 1 milijon in pol.

KATAFALKI Z ZASTAVAMI

V cerkvi Sv. Antona novega imajo navado, da pogostoma pokrivajo mrtvaške odre namesto s črnim ogrinjalom z italijansko trobojnico. Tako se je zgodilo ob zadušnici za fašističnim maršalom Grazianijem, tako spet pretekli teden.

Vprašamo g. župnika, po katerih liturgičnih predpisih to dovoljuje. Najbrž po takih, ki jih je sam izumil.

Cerkev je hiša vseh narodov, je hiša molitve in ne kraj za nacionalistične demonstracije.

RAK GA JE REŠIL

L. 1938 je obsodilo sodišče Bruna Merazzija zaradi roparskega umora na 30 let ječe. Mož je presedel 16 let in nato resno zbolel. Ko ga je zdravnik operiral, mu je našel raka na črevesju. Smrt je bila gotova. Pomilostili so ga, češ naj doma pri materi vsaj umrje.

Toda glej, Merazzi se je v družini zmeraj bolje počutil, se začel debeliti in ozdravel. Sedaj pomilostitve seve ni mogoče več preklicati.

ZEMLJA MORA RODITI

Norveški parlament je sprejel pameten zakon: osebam, ki plodno zemljo nezadostno obdelujejo ali jo celo puščajo v nemar, sme država zemljo vzeti ter jo dati revnim in pridnim kmetovalcem.

Če njive dovolj ne rode, je manj živih in cene rastejo. Nemarni obdelovalec povzroča torej draginjo.

Slovenci in pokrajinska samouprava

Nadaljevanje s 1. strani

lahkoto preglasovati, marveč nas tudi povsod zapostavljati in zatirati. Saj ima naš narod v tem pogledu dovolj žalostnihkušenj iz dobe stare Avstrije.

Tedaj je imela svojo deželno avtonomijo Istra, svojo Goriška in Trstu je Avstrija ravno tako dala zelo obsežno samoupravo. Italijanska večina je pa avtonomijo brezobzirno zlorabljalater Hrvate in Slovence na vse načine narodno tlačila.

Naj zadostuje samo en primer: v Gorici je bilo pred prvo svetovno vojno 14.000 Italijanov in 10.000 Slovencev. Italijanska občina pa ni v mestu vzdrževala niti — ene slovenske osnovne šole. Ravno tako ni Trst dajal v notranjem mestu niti ene same šole našim otrokom. Avstro-ogrska država je propadla, toda to sramotno stanje se ni za las spremenilo. Z davčnim denarjem slovenskih davkoplačevalcev so gradili izključno laške šole in nas brez usmiljenja raznarodovali. Slovencev v naših krajih ni raznarodovala v prvi vrsti Avstrija, temveč italijanski zagrizenci, ki so bili gospodarji v tukajšnjih občinah in v ostalih samoupravnih telesih.

Samo po sebi se razume, da Slovenci take avtonomije nočejo in da jo odločno odklanjajo! Taka avtonomija bi ne bila za nas vredna piškavega oreha.

SLOVENSKE ZAHTEVE

Kakšna bo dejanska vsebina pokrajinske in deželne samouprave, je odvisno od zakona, ki ga bo sprejel rimski parlament. Ali naj Trst ostane samostojen ali pa naj se priključi Goriški in Furlaniji, je vprašanje zase. Mnenja so deljena. Eni pravijo, da se Tržaška ne more priključiti sosednima deželama, ker pravno ni del Italije, ampak dežela zase. Drugi trde, da se kljub temu lahko vključi v bodočo pokrajino »Furlanija-Julijška krajina«.

O tem na žalost ne bodo odločali Slovenci. V Rimu bodo sklenili, kar se bo njim zdelo primerno. V vsakem primeru morajo Slovenci staviti odgovornim vladnim krogom naslednje zahteve:

1. Ko se bo sestavljal poseben zakon o avtonomiji, pa naj ta velja za vse tri dežele skupno ali ne, mora vlada v Rimu strogo gledati na to, da se »ljudska samouprava« ne sprevrže v sredstvo narodnega zapostavljanja in zatiranja.

2. Ta cilj je pri dobri volji prav lahko dosegljiv. Zadostuje, da se vnese zakonsko določilo, po katerem je v jezikovnih in sploh narodnih zadevah preglasovanje slovenskih ljudskih zastopnikov — prepovedano!

Za zgled si v Rimu lahko vzamejo zakonodajno stare Avstrije. Naj si ogledajo zakone, ki so urejevali delovanje moravskega deželnega zbora. Tam bodo videli, kako je Avstrija znala preprečiti, da večina preglašuje in tlači narodno manjšino.

3. Novi zakon o avtonomiji ne sme vzeti Slovencev niti ene svoboščine in pravice, ki so si jih pridobili s posebnim statutom od 5. oktobra 1954. Vse naše pravice morajo biti potrjene in zasidrane tudi v novi zakonodaji, tako da postanejo nedotakljive.

4. Manjšinske pravice iz posebnega statuta naj se raztegnejo na Goriško, v Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino.

Saj je Italija v mirovni pogodbi in v last-

ni ustavi že tako vzela nase dolžnost, da učinkovito zaščiti jezikovne in narodne pravice svojih manjšin. V 116. členu se je obvezala, da izda o tem posebne državne zakone.

Doslej so obljube ostale na papirju. Če so Italijani možje, morajo dano besedo držati in lastno ustavo spoštovati. Sedaj se jim nudi lepa prilika: določila posebnega statuta naj spremene v osnovni državni zakon, tako da bo za vsa oblastva obvezen in šel v korist vsem Slovencev naših krajev.

Edino tako bo Italija zadovoljivo in dokončno rešila vprašanje naše manjšine in izpolnila prevzete obveznosti. Kdor dela med Slovenci razlike, ene označuje za zavedne, druge za nezavedne, češ da poslednjim sploh ne gredo nobene manjšinske pravice, je sovražnik našega naroda. Mi ne poznamo polnovrednih in manjvrednih Slovencev. Mi smo vsi eno in vsi enakopravni. Če je en del po krivdi italijanske uprave kulturno zaostal, ni to noben razlog, da bi ga smeli še naprej zapostavljati, temveč je treba storjene krivice popraviti ter razširiti tudi na te nesrečneže manjšinsko zaščito. Edino to je pošteno in krščansko.

POTREBEN JE SLOŽEN NASTOP SLOVENCEV

5. Preden predloži rimska vlada zakonski načrt o avtonomiji, naj zasliši tudi mnenje Slovencev.

Mi nimamo svojih zastopnikov v italijan-

NOVICE

JUGOSLOVANSKO-ITALIJANSKO ZBLIŽANJE

Odnosi med obema državama so se v zadnjem času znatno izboljšali. Pred nedavnim je skupina študentov iz Padove obiskala Jugoslavijo. V ponedeljek je pa iz Beograda odpotovala plesna skupina »Kolo«, ki bo gostovala v Rimu, Milanu, Benetkah in Turinu. Kaj takega bi bilo še pred kratkim nemogoče.

Najmanj so se izboljšale razmere pri nas na Tržaškem in Goriškem. Slovenska manjšina še vedno nima pravice, ki ji gredo. Kaj šele v Beneški Sloveniji!

FRANCIJA BREZ VLADE

Odkar so strmoglavili Mendès-Francea, so minuli že 3 tedni, a Francozi še vedno nimajo vlade. Socialist Pineau jo je bil sicer sestavil, toda parlament jo je vrgel, brž ko se je predstavila. Na oblasti je ostala približno en dan. To je bila že 21. francoska vlada po zadnji vojni. V 10 letih 21 vlad! Bog obvari, če bi tako vodili kako podjetje ter vsakih 6 mesecev menjavali lastnike in ravnatelje. Gotovo bi propadlo in delavci bi ostali na cesti.

Strankarska razcepljenost spodkopava moč Francije in ruši njen ugled v svetu.

ČE BI LJUDJE VEDELI...

Učenjaki so izumili novo bombo, ki je grozovitejša od vseh dosedanjih. Je vodikova, ovita v oklep iz kobalta.

O njenih strahotnih učinkih je predaval sloviti nemški fizik profesor Hahn. Če se Ko-

skem parlamentu, ki bi mogli sodelovati pri izdelavi državnih zakonov. Imamo pa kljub temu nesporno moralno pravico, da nas Rim vsaj vpraša, kaj želimo in hočemo. Saj gre za našo kožo! Če vlada v Italiji res demokracija, morajo poslušati tudi naše predloge.

K sklepu pripominjamo, da je pokrajinska in deželna samouprava stvar, ki se ne tiče ene ali druge slovenske stranke, temveč vseh Slovencev ne glede na njihovo politično prepričanje in ideološko usmerjenost. Saj bo nova upravna ureditev naših krajev rezala v živo vse naše ljudi, pa naj bodo komunisti ali antikomunisti. Gre za bodočnost vseh naših družin.

Pamet in zakon samoobrambe zato nujno zahtevata, da Slovenci tudi v tem velevažnem vprašanju nastopajo enotno, kakor že delajo glede posebnega statuta za Tržaško.

Mogoče je, da si slovenske stranke v vprašanju avtonomije niso v vsem edine. Potrebno pa je vsekakor, da se njihovi predstavniki sestanejo in o tem porazgovorijo. Prepričani smo, da se bodo tudi glede avtonomije ob medsebojni dobri volji lahko zedinile.

Življenjske koristi našega ljudstva terjajo, da se to zgodi. Enoten nastop je nujno potreben, saj ga v svojem zdravem čutu za samoobrambo odločno zahtevajo vse plasti slovenskega prebivalstva.

Če bodo naše zahteve podpirale tudi razne italijanske stranke, nam bo le v korist in se bomo njihove pomoči veselili. Prvo pa je, da se zedinijo najprej Slovenci ter sklenejo, da tudi v vprašanju avtonomije enotno in složno nastopijo.

baltova bomba razpoči, je rekel, ostane v zraku smrtonosni prah lahko več let in ugonobi daleč naokoli vse življenje. Že 10 kobaltovih bomb bi ogrozilo obstanek človeškega rodu, pa »naj padejo kamorkoli«.

Pojaviti bi se mogel zopet kak nori diktator, ki bi s kobaltovo bombo lahko uničil svojo domovino in vse človeštvo. »Če bi ljudje vse to vedeli,« je poudaril učenjak, »bi bila nova vojna nemogoča.«

RAZOROŽITEV NI LAHKA STVAR

Jutri se sestane v Londonu mednarodno zasedanje, na katerem bodo razpravljali o splošni razorožitvi. Sovjetska zveza bo stavila dva predloga. Najprej, naj se uničijo vsa skladišča atomskih in vodikovih bomb na svetu ter odslej uporablja atomska energija samo v miroljubne, gospodarske namene. Vrh tega, naj nobena država ne poveča svojih armad. Za svoje oborožene sile naj v bodoče ne troši več, kot je do 1. januarja 1955.

Predloga se vidita pametna, toda sta težko izvedljiva. Sovjetska zveza — pravijo zapadnjaki — je danes v popolni vojaški premoči. Če bi mi ne imeli atomskega orožja, bi nas Rusi in njih zavezniki lahko kar pohrustali. Kako naj sedaj uničimo vse naše atomske zaloge?

Ravno tako je Moskvi lahko predlagati, naj vse države zadrže svoje oborožene sile na stopnji od 1. januarja 1955. Sovjetska zveza razpolaga s stotinami moderno opremljenih divizij, mi smo pa močno zaostali in Nemčija je sploh razorožena. Če sprejmemo ruski predlog, uzakonimo sami trajno vojaško nadvlado Sovjetske zveze. Mi bi bili s tem izročeni na milost in nemilost Moskvi. Kako morejo to od nas zahtevati?

Splošna razorožitev ni torej tako enostavna stvar, kakor nekateri menijo.

Dopisi v Tržaškemga

BORŠT

Smrt vzorne matere

Vest, da je v ponedeljek nenadoma izdihnila v tržaški bolnišnici g. Marija Kosmač, je globoko presunila vse vaščane in številne ljudi, ki so jo poznali. Vedeli so sicer, da že več časa boleha na srcu, vendar ni nihče pričakoval, da se bo tako hitro

od nas poslovila. Pred dnevi so jo odpeljali v bolnišnico, ker ji doma niso mogli zaustaviti krvavenja v nosu. Po nekaj dneh so zdravniki sporočili sinu, č. g. Kosmaču, da je bolnica popolnoma zdrava in jo lahko odpelje domov. Toda na pragu bolnišnice ji je postalo slabo, odnesli so jo na posteljo, kjer je zatisnila za vselej blage oči.

Pokojnica je bila vzorna mati, ki je vse svoje življenje posvetila domu in otrokom. Vzgojila je pet otrok v narodnem in krščanskem duhu. Globoka narodna zavest in trdno krščansko prepričanje sta ji bila v močno oporo v številnih življenjskih težavah, ki so ji pa kljub temu močno zrahljale zdravje. Mnogo je pretrpela med zadnjo vojno, ko so ji enega sina odpeljali v internacijo. Zadnjih devet let je živela s sinom duhovnikom ter mu bila v veliko pomoč v njegovem težkem poklicu.

Pogreb je bil v sredo, 23. t. m. Udeležili so se ga številni vaščani in mnogi ljudje iz Rojana in Sv. Jakoba, kjer je g. Kosmač služboval. Častno so bili zastopani Openci, ki so se pripeljali s posebnim avtobusom, kar pričča, kako je bila povsod priljubljena.

Na njeni poslednji poti ji je ubrano zapel domači pevski zbor, pri odprtem grobu pa se je od blage pokojnice poslovil domači župnik.

Naj mirno počiva v domači zemlji, sorodnikom pa izrekamo najiskrenejše sožalje! Bog nam daj še mnogo takih mater!

OPČINE

Pretekli teden je pri nas gostovalo Slovensko narodno gledališče s komedijo Volpone. Kakor vselej se je predstava udeležilo lepo število občinstva, a je na koncu to pot odhajalo nezadovoljno. Ne moremo namreč razumeti, čemu vodstvo gledališča vztraja pri tej komediji, saj je že ob njeni krstni predstavi v Trstu naletelo na neodobravanje in negodovanje skoraj vseh poslušalcev. Menimo, da bi se vodstvo moralo ozirati na mnenje občinstva, če hoče ostati res »narodno«, to je splošno slovensko gledališče. Namesto tega ugotavljamo, da je ravnalo ravno nasprotno. Z Volponom ni šlo le na Opčine, temveč tudi na Kontovel in v Sv. Križ. Naši ljudje odločno odklanjajo podobne predstave, ki kvarno vplivajo na mladino, pa tudi na marsikoga izmed starejših. Kajti prikazovati življenje tako, da v njem zmagajo in uspevajo le pokvarjenci, se pravi, ubijati v ljudeh vero v pravičnost in v resnico. Kam pridemo, če se bodo naši mladinci navzeli takega duha?

V današnjih razmerah, ko življenje samoterja od vsakega Slovenca veliko požrtvovalnosti, nesebičnosti in drugih moralnih vrednot, se s takimi predstavami vliva olje na ogenj otopelosti in brezbriznosti, ki sta na žalost zajeli dobršno plast našega ljudstva.

Zato opozarjamo vodstvo gledališča, naj preneha s takimi deli, ki mu niso v čast in nasprotujejo poslanstvu, katerega bi moralo vršiti. Take predstave so narodno rušilne. Če noče poslušati glasu občinstva, naj se SNG zaveda, da mu zna slednje obrniti hrbet.

Navaden Openc

Zvedeli smo, da je v ponedeljek nenadoma preminula ga. Marija Kosmač, mati našega delavnega in ljudstvu priljubljenega kaplana g. Angela Kosmača. Vsi vaščani, ki so globoko spoštovali tiho in požrtvovalno mater, in so jo med njenim bivanjem na Opčinah vzljubili, izrekajo svojemu dragemu kaplanu iskreno sožalje in obljublajo, da jo bodo ohranili v blagem spominu.

Sožalju naših Opencev se s polnim srcem pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista!

DEVIN

Res je, da je bila pretekla nedelja pustna, ko je marsikatera šala dovoljena, vendar ljudje takšne ne pomnijo. To pot ni šlo za šalo, ampak zares!

Proti večeru se je nebo potemnilo, začel je viti oster veter z juga — znanilec novega dežja. Okrog polnoči pa je začelo še grmeti in bliskati, kar je za zimski čas nenavadno. Zdelo se je, da se hočejo jezni oblaki znesti nad Devinom, kar se je pozneje dejansko zgodilo. Strele so udarjale ob morske pečine in ob bližnje kraške skale. Prizanesle niso niti vasi. Strela je tresčila v Metlikovčev hotel ob morju, a k sreči ni prizadela mnogo ško-

de. Večjo škodo je utrpela Kočmanova gostilna, kjer je strela tresčila v televizijski vod. Medtem je divjalo pravo neurje, lilo je kakor iz škafo. Ko smo zjutraj vstajali, pa smo doživeli novo presenečenje. Vsa okolica je bila pokrita s tenko plastjo snega. Vendar se je kmalu prikazalo sonce in po nekaj urah je sneg skopnel. Res, pustni časi!

MAVHINJE

Že marsikdo se je pri nas jezil na zdravnika bolniške blagajne. Plačujemo zavarovalnino, se jezijo ljudje, ko pa kličemo zdravnika, mu moramo vedno kaj plačati. Baje ima pravico zahtevati za bencin, če se pripelje z avtom. Ako je to res, potem je naše bolniško zavarovanje kaj slabo. Človek plačuje leta in leta, ko pa enkrat slučajno oboli, mora spet plačati!

Na vsak način se bomo za stvar pozanimali, kajti neumni bi bili, če bi se dali zdravniku voditi za nos.

Tudi po drugih sosednih vaseh se čujejo slične pritožbe.

DOLINA

Pretekli četrtek so v Dolini zaključili redno jesensko zasedanje občinskega sveta. Preden so svetovalci prešli na osrednjo točko dnevnega reda, na občinski proračun za leto 1955, je župan podal izčrpno poročilo o javnih delih ter o poslovanju Selada. Ne bomo se spuščali v podrobnosti. Za danes izražamo le željo vseh občanov, da bi nam vlada še naprej nudila tolikšna denarna sredstva kakor doslej, kajti le tako se lahko olajša današnje težko gospodarsko stanje ter prepričati še hujša brezposelnost.

Proračun za leto 1955, katerega so na seji soglasno sprejeli, je naslednji: redni dohodki 19 milijonov 809.771 lir, redni in izredni izdatki pa znašajo 73 milijonov 207.995 lir. Primanjkljaja je torej nad 53 milijonov. Kaj bo občina ukrenila, če ji vlada ne pokrije primanjkljaja?

Tonči Turkove ne bomo slišali več po Radiu

Draga Tonči!

Se danes, ko že mirno snivaš tam ob drugi cipresi na barkovljanski božji njivi, še danes strmino in ne moremo verjeti, da Te ni več. Ti, ki si bila vedno tako polna življenja, tako živahna, tako vesela, vedno pripravljena pomagati pri vsaki slovenski prireditvi! Ti, ki si vsa gorela za slovensko dramatiko, prav Tebe je smrtna kosa prva zadela. Ko si bila med nami, niti nismo vedeli, koliko nam pomeniš, in kako si nam draga. To čutimo šele sedaj, ko Te ni več. V vsakem izmed nas si zapustila nekaj, kar nas bo vedno spominjalo nate in Te ne bomo mogli nikoli pozabiti. Bila si svojstven značaj, a tako dobrega srca. Kjer si mogla, si pomagala. Zal smo bili preveč zagnani v vrtnice življenja, da bi Ti to vedno priznali.

Danes žalujejo za svojo režiserko barkovljanski dramski diletantje, nastala je vrzel v Slovenskem odru, najbolj pa Te bo pogrešal Radijski oder in naši radijski poslušalci. Kaj bodo naši mali brez Tvojih strašnih čarovnic, hudobnih kraljic in dobrih živalic, ki si jih Ti znala tako dobro zaigrati? Kaj bodo brez Tebe Tvoji dragi, na katere si mislila vse hkrati in za vsakega posebej in kako bo pusto nam, Tvojim prijateljem, ki smo s Teboj živeli vsak dan in si za vsakega imela prijazno besedo?

Brez moči smo proti udarcem krute usode. Brez besede stojimo ob Tvojem preranem grobu. Iz naših src pa se dviga iskrena misel: Hvala Ti, draga Tonči, za vse, kar si dobrega storila našemu rodu, in pozabi, če je bilo kdaj kaj napak, da se bomo ločili kot dobri in iskreni prijatelji in da se bomo kot taki tudi nekoč, če bo božja volja — spet srečali nad zvezdami!

Drago.

— Dopisi iz Goriške —

NEURJE JE PREPREČILO PUSTNI SPREVOD

V nedeljo okoli 9. ure je nastal v Gorici močan nalive in hud veter. Dež je lil kakor iz škafa. Ob 10. uri bi moral biti sprevod pusta, popoldne ob treh pa glavni svečani sprevod »karnevala«, v katerem naj bi bilo 20 okrašenih vozov z različnimi živimi slikami. Neprijazna narava pa je vse pokvarila.

Gorice je pokrivalo temno nebo do dveh popoldne. Nato se je nebo za nekaj časa zjasnilo.

Zvečer se je pa začelo bliskati in treskati kot poleti. Ulice so se pokrile s snegom v veliko veselje otrok in mladine.

VESELA VEST

Minister kmetijstva Jožef Medici je obvestil tajništvo svoje stranke v Gorici, da je ukazal izplačati 38 milijonov lir za razna javna dela, ki se tičejo vodnih in gozdnih obnov v obtočju Lizerte in Vipave. Od teh del bodo imeli precejšnje koristi zlasti naši Kraševci.

IZ GROJNE

Pred nekaj tedni so napeljali v vseh hišah v Grojni elektriko. Grojenci vemo, da se je za ta cilj trudil med drugim tudi števerjanski župan g. Ciglič, ki je v tej zadevi večkrat posredoval pri prefekturi. Čutimo se dolžne, da se mu za ves njegov trud, ki ga je imel zaradi naših gospodarskih potreb, zahvalimo preko Novega lista, ker vemo, da ga zelo rad čita.

Želimo, da se napelje elektrika tudi med naše sosede v Košnikih in Ščednem.

IZ SOVODENJ

Do 28. februarja naj vsakdo kupi sladkor in kavo, ki se že prodaja za mesec februar po nižji ceni proste cone. Vsaka oseba dobi po 1 in pol kg sladkorja po 160 lir ter 400 g surove ali pa 320 g pražene kave.

V dopisu v zadnji številki Novega lista bi se moralo glasiti pravilno: »drugi sklep se tiče poprave pokopališča« in ne kopališča.

IZ ŠTANDREŽA

Pretekli četrtek je bil pri nas peti občni zbor neposrednih obdelovalcev zemlje pod predsedstvom g. Franceta Lupina. S tajnikom sta podala zborovalcem poročila o odobrovanju delovanju v preteklem letu. Predsednik se je dotaknil tudi vprašanja volitev odborov »vzajemne blagajne«, ki bo v vsaki občini vodil upravo obveznega bolniškega zavarovanja neposrednih obdelovalcev. Kako listo naj volijo slovenski kmetje ali ponekod koloni in zemljiški najemniki? Najbolj pametno je, da nastopijo v tej važni stanovski zadevi slovenski kmetje iz Gorice, Štandreža, Podgore, Pevme, z Oslavja, iz Štmavra in Ločnika enotno.

Iz tajnikovega poročila smo zvedeli, da je društvo nakupilo precej novih kmetijskih strojev, tako zlasti novo kosilko, in da nameravajo kupiti še eno za košnjo na letališču; razen tega eno stiskalnico, sejalnico za koruzo ter moderno stiskalnico, ki jo lahko prevažajo.

Delavnost našega stanovskega društva je vsekakor hvale vredna in prav bi bilo, da se ustanovijo podobna društva tudi drugod.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen g. France Lupin. Občni zbor je določil tudi pet-

članski pripravljalni odbor za volitve v »vzajemno blagajno«, ki bodo sredi marca.

IZ DOBERDOBA

Slovenci smo sicer že marsikaj doživeli ter prestali, a vendar kaj takega, kot se je dogodilo našim nabornikom pred očmi varuhov javne varnosti v Trziču, nismo še videli. Pretekli četrtek so se naši fantje, okinčani z nageljni in v spremstvu prijateljev odpejali na nabor. Tudi voz je bil primerno okrašen. Spredaj in zadaj sta stala enaka napis: »Naborniki leta 1935« v slovenščini in italijanščini. Naborniki so bili že v dvorani, kjer se je opravljal zdravniški pregled. Tedaj se je pa zbrala ob vozu fantov, ki so ga čuvali njihovi tovariši, gruča naščuvanih begunk iz Istre, ki se jim je pridružilo tudi nekaj ravno tako nahujskanih mož in fantov. Pričelo se je grdo in žaljivo izzivanje ter nezaljšano zmerjanje Slovencev.

Sramota za odgovorna oblastva v Trziču, da niso takoj razgnala razgrajajočih beguncev. K sreči vse skupaj ni imelo resnih posledic; le nekaj dežnikov Istrank, ki naj bi raje doma kuhale kosilo in varovale otroke, je bilo polomljenih. Ne moremo razumeti varuhov javne varnosti, da so prisilili povrh še naše fante, naj snamejo napis. Kljub vsemu so se ti vrnili veselo domov in povabili domače orožnike na svojo fantovsko zabavo.

Najbolj ogabno se nam zdi pri vsem tem pisanje največjega protislovenskega hujskača Piccola. Po stari navadi zopet laže in pretvarja celoten dogodek. Govori o »izzivalnem pohodu« doberdobskih nabornikov, ki so se poslužili le svoje državljsanske pravice, če so prepevali narodne pesmi in okrasili voz s dvojezičnim napisom. Piccolo je tudi obdolžil naše fante, da so pritrčili na voz jugoslovansko zastavo. Tako neresnično poročanje spada pod udar državnega zakona. Piccolo je z njim zagrešil zločin podžiganja mržnje med tu živečima narodnostma, za kar bi moral biti ostro kaznovan.

IZ GRADIŠKE

Ze nad tri mesece traja pri nas spor v največji domači tovarni za izdelovanje nogavic, ki zaposluje nad 130 delavcev in delavk. Podjetnika brata Macchiut, od katerih je eden predsednik združenja industrijalcev, sta odpovedala delo 18 delavcem in delavkam že takoj po novem letu. Zaradi tega so začeli delavci stavkati po nekaj ur na dan. Vodstvo podjetja je končno odpustilo vse delavce. Posredovanja župana in drugih občinskih svetovalcev pa tudi prefektore so ostala do danes brezuspešna. Brata Macchiut sta priobčila v listih dolgo opravičilo. Vse pa kaže, da ni bil odpust 18 delavcev potreben.

IZ ŠTEVERJANA

Preteklo soboto sta si pred domačim oltarjem obljubila večno zvestobo Mariea Hlede in Jožef Mikluš. Nevesta je iz uglednega Vrčbevega rodu, ženin pa je znani mehanik z Oslavja.

Ker je bila nevesta cerkvena pevka, je novoročencema lepo zapel cerkveni zbor. Po sv. maši sta povabila pevce in pevovodjo, g. Hermana Srebrnič, na zakusko v gostilni na Dvoru. Mladima zakoncema želi vsa vas sre-

čo in obilo božjega blagoslova v novem življenju.

Pretekli teden je v bolnici Brigata Pavia umrl 70-letni Edvard Vogrič. Domačinu je v slovo lepo zapel domači pevski zbor. Pokojniku naj ljubi Bog da večni mir in pokoj, njegovim preostalim, posebno še bratu Jožefu, izrekamo preko Novega lista iskreno sožalje.

V soboto zvečer je predaval v našem prosvetnem društvu dr. Birsa iz Gorice o vzajemnih blagajnah, ki bodo skrbele za bolniško oskrbo, vseh neposrednih obdelovalcev, lastnikov, najemnikov in kolonov ter njihovih družinskih članov. Nekateri so bili mnenja, da bo obvezno zavarovanje v veliko breme zavarovanim kmetom, ker bodo morali plačevati odslej nekaj novi davek. Zavarovanje sicer res ni brezplačno. Tako je Novi list že dvakrat poročal. Velika pomanjkljivost zakona je v tem, da ne predvideva za zavarovance brezplačnih ali vsaj cenenih zdravil; poleg tega je organizacija zavarovanja tako obširna, da bo požrla ogromne upravne stroške. Proti mnogim pogreškom zakona bo pač potrebna odločna in morda dolgotrajna borba, a kljub vsemu pomeni vendar velik korak naprej v pojmovanju dolžnosti države do kmečkega stanu.

Škoda, da se je predavanja udeležilo le pičlo število kmetov. Vzrok je morda v popolnem mrtvilu, ki je zavladovalo v njihovi stanovski organizaciji Kmetško-delavski zvezi.

IZ OSLAVJA

V soboto sta nastopila skupno življenjsko pot Valantič Marij in Klanjšček Marija. Oba sta domačina in si služita vsakdanji kruh z delom svojih rok. Mlademu paru daj Bog zdravja in drugo potrebno za srečo!

SENTA BENESCH V GORICI

Violončelistka Santa Benesch, Dunajčanka, ki je dosegla s svojim visoko umetniškim igranjem v Avstriji, Angliji, Švici ter drugod že svetovno slavo, pride 26. februarja v Gorico in bo gost mestnega odbora za glasbeno delovanje.

POSTNE PRIDIGE V GORICI

Kakor vsako leto bodo tudi letos v našem mestu postne pridige, in sicer za Slovence v cerkvi sv. Ignacija na Travniku. Govoril bo preč. g. dr. Franc Močnik. Pridiga bo vsak postni petek ob 20. uri in 15'. Slovenskim vernikom priporočamo, da se pridig udeleže v največjem številu.

KMETJE POZOR!

Kmetje, ki želijo nakupiti semena za sviloprejko, naj to čimprej javijo pri naslednjih osebah, oziroma uradih:

Kmetje iz Krmina in okolice ter občine Dolenje: pri Ivanu Maghet v Bračanu; oni iz Koprive in Ločnika pri Orestu Grijon v Koprivi; kmetje iz Zagrada ter iz Sovodenj in okolice pri Leopoldu Mauriju iz Gradiške pri deželnem kmetijskem konzorciju v Pierisu vsi kmetje iz Trziča in Ronk; pri deželnem kmet. konzorciju v Gorici (Korzo Italia št. 38) pa kmetje iz Gorice, Pevme, Štmavra, Oslavja in Štandreža.

Vsi, ki hočejo nakupiti semen, morajo prijaviti tudi vse kužne bolezni, ki so se pojavile pri sviloprejkah v preteklem letu. Ministrstvo obljublja, da bo zagotovljena za sviloprejko primerena cena.

PRIREDITEV V GORICI

Akadamsko-srednješolski klub »Simon Gregorčič« v Gorici, priredi v soboto, 5. marca, ob 20.30 uri in v nedeljo, 6. marca, ob 16. uri v dvorani Zlati pajek komedijo »Srečni dnevi«.

Spisal jo je Claude-Andre Pyget, prevedel Ciril Kosmač. Igro bo režiral Filibert Benedetič.

Vstopnice se dobijo v predprodaji na sedežu kluba v ulici Ascoli 1/1.

Beneška Slovenija

ŠT. LENART

V naši fari se je zopet dogodila velika nesreča. Rojak Emil Bledič se je 9. februarja vračal na službeno mesto v Campoformido pod Vidmom, kjer je bil podkomandant motoriziranih vozil na letališču. Na čedadski cesti, pri Sv. Gotardu, mu je neki motorist prestrigel pot in ko se mu je Bledič hotel izogniti, je butnil na vso moč v neki motorni voz in se nezavesten zgrudil na cesto. Mimoideči so ga pobrali ter odnesli v bližnjo vojaško bolnišnico, je pa že na poti umrl.

Pokojnik je bil zelo priljubljen pri domačih ljudeh, pri svojih vojaških tovariših in predstojnikih. Njegove ostanke so prenesli na domače pokopališče, kjer so ga v popoldanskih urah položili k večnemu počitku. Njegov pogreb je bil veličasten; udeležili so se ga vsi vaščani, poveljnik in vojaštvo letališča iz Campoformida.

Blagi mož naj mirno počiva v Stvarniku. Njegovi ženi in štirim otročičem izrekamo iskreno sožalje!

IZ VIDMA

V zelo ozki ulici, tik za videmsko stolnico, ni več tisega prijaznega fanta z ohromelimi nogami, ki je preževal na vozičku in prosil miloščine. To je bil slovenski fant Peter Grudina iz Mirnika pri Dolenjah. Živel je pri sestri v oddaljenem videmskem pred-

mestju Rizzi. Ko se je nekega dne vračal domov ter z veliko težavo pomikal svoj voziček, je pri mostu čez potok Kormor z veliko brzino pridrvel avto. Vozil ga je neki Evgen Sauer, ki služi pri ameriškem oddelku na letališču v Campoformidu. Z vso silo se je zakadil v voziček ubogega Petra in ga vrgel kakih deset metrov daleč. Usmiljeni ljudje so takoj pritekli na pomoč in prenesli nezavestnega reveža v bolnišnico. Zdravniki so ugotovili, da ima polomljena rama in pretres možganov.

Težko, da bo usmiljenja vreden slovenski fant ostal živ.

ŠEMPETER SLOVENOV

Pred nekaj leti so ustanovili pri nas potrebno strokovno šolo za mizarje in zidarje. S sredstvi, ki jih je dala na razpolago vlada, so zgradili veliko in moderno poslopje. Šola je opramljena z vsemi potrebnimi učili. Korist šole je po dveh letih obstoja očitna. Ima že kar 130 učencev iz vseh naših dolin, ki bodo kot izučeni mizarji in zidarji laže služili kruh po svetu, kar je že od nekdanj prebridka usoda ljudi naše domačije.

Velika dobrota pa je, da je šolanje brezplačno, ker prispeva država vsako leto 10 milijonov, deželna uprava pa doda, kar še zahteva pravilno poslovanje šole.

Spomini iz starega Trsta

XXII.

SPET STARI GOSPODARJI

Komaj so Francozi zginili v oblakih prahu proti Devinu, že se je Trst oblekel v novo, pravzaprav v staro obleko Avstriji vsakdanjega mesta. Zjutraj 10. novembra 1813 so grmeli topovi raz grajsko obzidje. Težke kočije so vleklo k Sv. Justu gospodo in oblastnike k slovesnemu »Te Deum«. Feldmaršallajtnant D'Espine (avstrijski general s francoskim imenom) se je bleščal v novi opravi cesarskega namestnika. Malec preplašeno se je morda oziral krog sebe, ko so pred mašo našli v cerkvi še sedemindvajset nerazpočenih bomb.

Zvečer je bilo vse mesto razsvetljeno in v gledališču običajna slavnostna predstava. Francoski časi so za vedno zginili. Le številni Napoleonovi sorodniki so radi prihajali v Trst na stara leta in obnavljali sijaj cesarske dobe, a le kot zasebniki. Že ko je bil Napoleon pregnan na Elbo, se je njegov brat Jerom pritekel skrit v Piran. Po bratovem padcu se je pa kar nastanil v Trstu kot knez Monfortski. Obdal se je s kneževskim dvorom v današnji palači kapitanerije. Leta 1820 je tu tudi politično osamljen umrl in so ga zakopali pred vrati v katedralo. Med drugimi Napoleonidi, ki so prišli uživati dober tržaški zrak, je bila tudi žena neapeljskega kralja. Živela je v vili Murat kot grofica Lipona. Potem je prišla Napoleonova sestra kneginja Baciocchi. Seveda so si ti politični begunci znali rešiti debele mošnje zlatnikov, da so jih lahko razsipali po naših krajih.

To so bili le še odbleski velikih časov. Av-

strija je skušala hitro zbrisati spomin nanje. Najprej je vpeljala avstrijski zakonik in spet proglasila prsto luko. Že naslednje leto 1814 je »Ilirske province« razdelila v gubernije. Tržaška je obsegala tržaško in reško okolje ter devinski in tržiški okraj. Za prvega guvernerja je bil imenovan grof Šauran, potem pa baron Rossetti.

KAZEN PETI KOLONI

Nova oblastnija je z vso vnemo iskala in nastavljala na važna mesta svoje pristaše. Prav tako je pa tudi vohala za frankofili, ki so bili peta kolona francoskega režima. Pravil sem že, kako je neki pek ob prihodu Francozov prodajal iz sladkorja napravljene glave avstrijskega cesarja, nadvojvod in takih oseb, da so jih protiaavstrijci lahko kar žive, o ne, sladke pohrustali. S tem so kazali vnemo za nove gospodarje. Sedaj so pa prav tisti vohunili za bivšimi francoskimi pristaši. Razbijali so jim šipe na oknih. Tiskarja Weberja so obdolžili, da je izdal Francozom, kje so skriti goldinarji. Čez noč je moral preko meje. Notar dr. Poljšak je dobil ukaz, da mu zapečati vso imovino.

Še huje je plačal nekdanji avstrijski vladni tajnik Karl Ossezky. Ko so prišli Francozi v Trst, se je toliko smukal okrog komisarja Jouberta, da ga je ta postavil za predstavnika mestne občine. Mož je kar na debelo stopal na prste avstrijsko mislečim meščanom. Nase ni pri tem pozabil. Ko je Napoleon proglasil morską blokado, je ta pošteni župan na svojo roko dovoljeval bogatim brodolastnikom, da so smeli kupčevati. Veletrgovcu Pilepiču je dal izvozno dovoljenje vsakokrat za 500 cekinov! To so da-

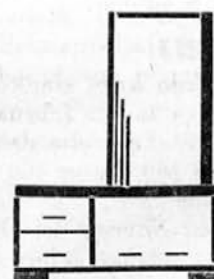
nes lepi milijoni! Ko mu je trgovec ponujal le po 200 cekinov, bi ga bil kmalu priprl. Zdaj je prišlo njegovo delo na dan. Ko ga je policija aretirala, ga je hotela množica na Velikem trgu raztrgati. S težavo ga je policijski kordon potegnil pred besnečim ljudstvom v Locando Grande. Potem so ga pregnali v zapor na grad. Vendar se mu je posrečilo, da se je — stara pesem — z nasleparjenimi cekini odkupil. Vrnil se je v Trst. Tu je začel na vse pretege hoditi po cerkvah in po božjih poteh, da bi zbrisal svojo framasonsko preteklost. Domači župnik Stupan — glejte, koliko slovenskih imen je bilo tedaj po Trstu — je bil spreobrnjenca kar vesel; ljudstvo ga je pa le postrani gledalo in je nekdanjemu ovaduhu-županu privoščilo iz sreca vse nevéčnosti. Vsak je zdaj hitel, da postane še bolj črno-rumen kot cesar sam.

NOVE SPREMEMBE

Takrat je že bil za cesarja Franc I. Hotel je, da čez noč zopet postane vse avstrijsko in nemško. Pošiljal je v Trst svoje nadvojvode, da se prepriča, ali je še mesto vdano cesarski hiši. Zahteval je, da meščani znova prisežejo popolno zvestobo Avstriji. Za plačilo pa jim je že l. 1815 ukinitil vse šole, razen nemških. (Nadaljevanje)

ITALIJANSPI RIŽ ZA JAPONSKI BAKER

Italija in Japonska sta sklenili pogodbo, po kateri bo dobavila Japonska 2.000 ton bakra, Italija pa 10.000 ton riža. Japonci so s pogodbo zelo zadovoljni.

TOVARNA

Princič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

V nedeljo, 27. februarja ob 16.30 uri
bo

V AVDITORIJU V TRSTU

uprizoritev ljubezenske tridejanke

„V nižavi“

ki jo režira Just Košuta in jo igra dram-ska skupina iz Sv. Križa.

Vabila dobite v Domu pristaniških delavcev II. nad., tel. 28-402, v pritličju pri vratarju in v trgovinah Kmetijske zadruge, ul. Mercadante 4 in ul. U. Foscolo 1.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Branko Rozman: Na steni spi čas

Te dni sem dobil v roke novo, drobno zbirko pesmi »Na steni spi čas«. Spesnil jih je Branko Rozman. Izšle so v samozaložbi, natisnjene pa so bile v Rimu. Knjižica nosi letnico 1954.

Zbirka vsebuje petindvajset pesmi, razdeljenih v tri cikluse: »Ta moja celica!«, »Obrazi, drevesa in oblaki« in »Trta jokae«.

Prvi — »Ta moja celica!« — se na bolj odgovarja osnovnemu motivu pesmi, ki so uvrščene vanj. V njih poje, da je postal puščavnik — »piščal brez glasa, čeprav moderna ni več ta navada«. Zaprl se bo med štiri stene in sedemkrat zaklenil durí. Le nagelj rdeči bo cvetel pod Križanim v soko v kolu. V »brezslisnem molku« bo pesnik vesel. V pesmi »Lz moje celice« opeva svojo meniško izbičo in ta pesem se mi zdi najboljša in najlepša v tem ciklusu, pa tudi najbolj preprosta in najbolj občutena, če odštejemo prvo, nekoliko šibkejšo kitico, kjer je primeja pač nekoliko pričljjena:

Ta moja celica,
lepa in dobra
kot zreła marelica.
Češnjevo cvetje,
veje pod oknom,
međ vejami petje.
Miza oglata,
molek in bukve.
Orehova vrata.
Križ ves v plamenih.
Matí Marija.
Jaz na kolenih.

Potem poje o jeseni. Po pečnem k. ompirju diši. Pod oknom mu grozdje zori: kot njegovo srce je težko in polno. In spet o svoji ce i i: Moj dom so štiri stene. Trije smo notri: Bog, moj angel, jaz. In v drugi pesmi: Zda je svet moj bela izba — v pomarančah nad dolino. Klas se sklanja v stari vazi, — lešerba tli pred Marijo. V neki pesmi opeva svojo srečo v poletnem večeru, v drugi spet zorenje vinske trte, bele ajde in lastno zorenje.

Z najpreprostejšimi izraznimi sredstvi zna vzbuditi resnično podoživetje tihih in srečnih ur v meniškí celici. Nekatere pesmi tega ciklusa — ravno najpreprostejše — razodevajo dokajšnjo pesniško zrelost in kulturo, pa tudi izvirnost. Seveda ni težko odkriti v Rozmanovih pesmih vplivov moderne slovenske religiozne lirike, kot n. pr. v pesmi »Moj dom«, vendar pa ga ni mogoče označiti za epigona tega ali onega. Trudi se, da bi hodil po lastnih pesniških stezah, in zares odkrijemo tu in tam nov izviren motiv, četudi v prvem ciklusu še redkeje kot v drugem in posebno v tretjem. Če bi bil namreč jezikovno izčistil pesmi, ki jih je uvrstil vanj, in morda tudi izločil dve ali tri, bi bila celota samo pridobila na vrednosti. Tudi motivno so mu nekatere — zlasti prvi dve — še premalo dozorele.

Pesmi drugega ciklusa so že zrelejše, motivno bolj dognane in izčiščene in tudi jezikovno lepše. Motivi v njih so: mlín zraven reke in v izbi mati, materin grob, glas umrlih; »Splašnele gube so in žulji, — ne utesnjuje nas več čas. — In včasih prilete metulji — s pozdravi, toplimi od vasa... Socialnega značaja je pesem »Deža«, ki pa je daleč od vsake retorike, ganljiva v svojem sklepu, ki »skriva intimno doživetje in bolečino:

Mati zdaj v tovarni prede,
da bo vsaj za ajdov sok.
Nit pri niti, kot da blede,
in med nitmi kup otrok.
Le otrokom ni na jok,
ko zro vej na mokre grede;
dežne niti mati prede,
da za kruh bo in za soč.

Zelo lepa je pesem »Tihóžitje«, ki tudi skriva v sebi tiho bolečino, morda ob spominu na davno doživetje: Hišica v bregu — z majhnimi okni... Ogenj pod kotlom — poje in greje... Pet se jih smeje. — Pred pragom ždi mraz. — Veter si žvižga. — Na steni spi čas. Spokojno vedra je pesem z motívom iz Svete dežele »Marijae; dobra mati, ki na rami ždita ji goloba mlada, sredi zorečih mater v son-

Kulturna vest

V okviru proslav Prešernovega tedna je bila v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani odprta razstava srednjeveških rokopisov Slovenije. Razstavljena dela so se nanašala na dobo od 9. do 15. stoletja. Med njimi so bili rokopisi iz Stične, Bistre in drugih samostanov.

čnem mladoletju. Ze kar precej porednosti pa je v pesmi »Japonski akvareli; polna je sonca in vedrine, le škoda, da jezikovno ni tako dovršena kot večina drugih pesmi tega ciklusa.

Pesmi v tretjem ciklusu bi lahko označil za pesni domotožja. Vse preveča ojaženo hrepenenje po domovini. In v tem ciklusu natožemo tudi nekatere najboljše pesmi vse zbirke, ki dokazujejo, da je Branko Rozman pesnik in da lahko pričakujemo od njega še kaj boljšega, resnično nadpovprečnega, posebno če se bo znal iznebiti besedne nabuhlosti in nepotrebne jezikovne navlake (n. pr. »brezslisni molki« itd.). »Večer na tujem« je ena najlepših pesmi moderne slovenske lirike, ubrane na motiv domožja slovenskega človeka v tujini. Ljubka in topla je pesem »Marija, se še spomniš« izvirna, močna in tudi oblikovno dovršena pa je zlasti pesem »Pismi«, ki je pretresljiva v svoji preprostosti in brez vsakega političnega patosa:

Pismo sem prejel od doma,
čudno pismo brez besed.
Niti črke, niti zloga,
belo kakor češnjev cvet.
Bela barva, barva mraza,
bel je sneg in zima nema,
bel obup je, bele roke,
bel je grob in krizantema.
Odgovoril sem jim, pisal
čudno pismo brez pisave,
niti črke, niti zloga,
le zeleno, kot so trave.
Brst zelen je v mladoletju
in v pomladi novi upi:
spet vzkali, vzbrsti življenje:
staro vino v novi kupi.

V tem je lepota in tudi iskreno, čisto čustvo brez politične retorike. In zaradi tega sem zbirke vesel.

Knjižico je zelo okusno opremil Rafko Vodeb, tako da je tudi v tem pogledu zares prikupna. Krase jo trije lepi linorezi Alekse Ivanc.

F. J.

Razstava v Galeriji „Giotto“

Trije slikarji iz Benetk razstavljajo v naši galeriji »Giotto« v istoimenski ulici na Aquedottu. Med njimi je tudi slovenski slikar Zoran Mušič, rodom iz Gorice. Od italijanskih slikarjev vidimo Virgillija Guidija, profesorja na Umetnostni Akademiji v Benetkah, in akvarelista Fantonija.

Zoran Mušič je poznan ožjemu tržiščemu občinstvu že z razstave v galeriji »Casa Nuova«, ki jo je priredil pred dvema letoma. Se bolj poznan je slovenski javnosti v Ljubljani, kjer je še pred vojno priredil več osebnih razstav. Nekaj let že živi v Piranu. Njegova dela se že nahajajo med opimi najslavnejših živučih slikarjev v palači »Zveze narodov« v Parizu. Na Bienna'u v Benetkah je bil že večkrat nagrajen. V Cortini je prejel pred leti prvo nagrado, imenovano »Pariza«, ker so jo delili pariški kritiki. Tudi v moderni galeriji v New Yorku je stalno na sporedu.

Slovensko občinstvo bo gotovo zanimalo, kako si je utrl pot do tolikih uspehov. Ze pred vojno je Mušič mnogo potoval. Dolgo se je zadržal v Spaniji. Bil je vedno na tekočem glede novih umetniških struj. Zgradil si je osebni slog, ki je našel odmev tako v italijanski kakor v pariški javnosti. V vseh delih se poslužuje dalmatinskih motivov: Dalmatinke, pokrite s pisanimi ogrinjačami, ki jasejo na mezgih. Za ozadje ima vedno skalovito hribovje. Več let je bil izrazit ekspresionist, močan v barvah, posebno v delih iz Spanije. Pozneje postajajo njegove barve vedno mehkejše. Njegova dela iz zadnjih let so popolnoma dekorativnega značaja. Tudi v risbah je mehak. Nekatere spominjajo kar na otroška dela. Moderni umetniški kritiki v Parizu, Italiji in drugih središčih sodijo, da je celo cilj umetniku, risati in slikati tako, kakor vidi svet nedorasla mladina. Imamo vtis, da je umetniška javnost deloma že naveličana akademskih del. Samo tako je mogoče razumeti, da so najbolj znanj kritiki s hrupnim odobravanjem sprejeli čudaštva Picasso. Kar je bilo nekdanj lepo, so pozabili in začeli hvaliti »grdo«. Vsi upodablajoči umetniki se danes trudijo, da bi bili za vsako ceno izvirni. Poleg Mušiča razstavlja Guidi svetle motive z beneške lagune in Fantoni čiste akvarele oljnih gajev.

TONE MIHELIC

Prosvetna prireditev v Škednju

Ce izvzamemo predstave Slov. narodnega gledališča, ni bilo v Škednju že dalj časa nobene domače prireditve. Zato moramo biti škedensjkemu dekliskemu zboru hvaležni, da nam je v sredo 16. febr. pripravil v domači kinodvorani »ep pevski in dramski nastop.

V prvem delu je bilo na sporedu šest narodnih in umetnih pesmi, ki jih je pod večjim vodstvom g. Dušana Jakomina zapel domači dekliski zbor. Med petjem smo opazili, da ima zbor nežne in vliče glasove. Prvi dve pesmi sta bili morda nekoliko pretrhi, toda pri zadnjih dveh, in sicer pri Plovi, plovi in Kaj oštriji delajo, je zbor pokazal vse svoje odlične sposobnosti, za kar ga je občinstvo nagradilo z obilnim plaskanjem.

V drugem delu sporeda je nastopil Bazoviški ožer z Jalnovo trodejanjo Srenja. S tem nastopom so Bazovci ponovno pokazali svoje igralske sposobnosti in ljubezen do slovenske besede. V začetku smo sicer opazili, da je med igralci vladala nekolikošna

negotovost, ki sta jo verjetno povzročila nastop pred tujim občinstvom in preobsežen oder. Zato nas igralci v prvem dejanju niso popolnoma prepričali. Toda v drugem so že povsem obvladali prostor ter je bila njihova igra dobra. V tem dejanju sta se dobro izkazala Milica Križman, ki je lepo in prepričljivo igrala mlajšo Pogačarjevo hčer Dano, in Aleksander Možina kot Pogačar. V tretjem dejanju so se igralci popolnoma znašli v svojih vlogah in odlično podali razplet in konec igre. Poleg že navedenih igralcev naj omenimo še Silvano Križmančič, ki je v celotni igri lepo in umerjeno podala lik Pogačarjeve sestre, in pa Leva Kralja v vlogi mladega inženirja Ržena. Ob koncu so igralci in pevke želi za svojo požrtvovalnost in trud burno priznanje iz nabit polne dvorane. Z zadnjo prireditvijo se je Škedenski dekliski zbor, kateremu gre vsa zahvala za priprave, lahko prepričal, da si tudi naši ljudje želijo še mnogo podobnih nastopov v Škednju.

SŠ

VZGOJNI KOTIČEK

Razočarani gostje

Jože Smola sedi v kavarni in bere časopise. V lokalu je sicer toplo, a Jože ne sleče suknje, le klobuk ima poleg sebe na stolu. K mizi prisede njegov prijatelj Mario in ga vpraša: »Ali ti ni toplo v suknji?« Smola ga pogleda izpod očal in mu odgovori: »Zelo, a suknje ne odložim. Pred enim mesecem mi je prav v tej kavarni izgubil dežnik, včeraj pa klobuk-Borsalino. Povej mi, kam naj obesim suknjo, da mi je ne bo kak gospod pomotoma »zamenjal?«

»Kaj tudi tebe so okradli?«, ga začudeno vpraša Mario. »Veš, meni so prejšnji teden vzeli nov dežni plašč in mi pustili starega-zguljenega.«

Dolgo sta še Jože in Mario modrovala o teh pogostih kavarniških »pomotah« in končno prišla do zaključka, da nekateri gospodje prav zato prihajajo v kavarno, da kaj »zamenjajo«.

Da, take in slične kavarniške »zamenjave« so pogosto na dnevnem redu. Nič nenavadnega sicer

ni, če kak razmišljen gospod zamenja svoj klobuk ali dežnik z drugim, sličnim. Toda prej ali slej mora spoznati, da predmet ni njegov in ga mora zato vrniti.

Čudno pa je le, da se tak razmišljen gospod le redkokdaj zmoti v svojo škodo, to se pravi, da bi n. pr. vzel v kavarni star dežnik in pustil novega. Običajno je obratno. Največkrat pa je tako, da pride ta ali oni gospod v kavarno brez klobuka ali dežnika in si potem izbere sebi primernega. Seveda izrabí za tako tatvino primeren trenutek in primerno osebo.

Ali spadajo tudi taki pojavi v današnje duhovno in materialno krizo? Kako bi bilo, če bi vsi kavarniški gostje posnemali Jožeta Smola? Verjetno bi lastniki pričeli misliti na kako rešitev tega vprašanja. Menda ne bomo prišli do tega, da si bodo moralí ljudje privezati dežnik z verigo okoli pasu, sedeti pri mizi s klobukom na glavi in ogrnjeni z mokrim plaščem!

GOSPODARSTVO

PRIDELOVANJE ZELENJADNGEA SEMENA

Mnogi kmetovalci in vrtnarji pridelajo doma različna zelenjadna semena, za katera bi prisegli, da so dobra in pristna, ki se pa pozneje izkažejo kot bastarna, nečista, ker niso rastline, ki iz njih poženejo, prav iste kot prejšnje. Od kod to?

Največkrat odpovedo semena kapusa, ohrovt (vrzot), »brokljeva« in drugih kapusnic, ki so si v sorodstvu. Če te sorte istočasno cvetejo in rastejo blizu, je medsebojno križanje umljivo: čebele obiskujejo cvete in prenašajo cvetni prah z ene sorte na drugo in križanje je neizogibno. Še huje je, če cvete v bližini repa ali repica, ki je tudi v sorodstvu s kapusnicami. Približno enako je z različnimi sortami solat, posebej še radičev, ki so v sorodstvu z divjim radičem in s solatami endivijami.

Kdor hoče doma pridelati seme, mora paziti, da vsadi svoje semenice na mesto, kjer ni blizu sorodnih rastlin, ker se ni mogoče drugače izogniti križanju. Kdor pa prideluje semenski radič ali solato, mora poleg omenjenega svoje semenice presaditi in ne zbirati semena od rastlin, ki so nerazredčene rastle tam, kamor so bile vsejane.

VRTNA ALI SOLATNA PESA

Vrtno peso sejemo od februarja do maja. Ljubi predvsem lahko zemljo, katero smo izdatno pognojili že v jeseni s hlevskim gnojem, neposredno pred setvijo pa še s superfosfatom in kalijevo soljo.

V vsakem gramu je okoli 50 semen, za posejanje enega kvadratnega metra površine pa potrebujemo 2 g semena. Seme sejemo na široko ali pa v 15 cm oddaljene vrste in pokrijemo z enim cm zemlje. Vzkali v 8 do 12 dneh. Brž ko pesica požene tretji list, jo moramo razredčiti tako, da je med posameznimi rastlinicami vsaj 10 cm razdalje. Navadno vrtno peso ne presajamo, ker presajena ne uspe tako lepa, kot če jo pustimo na mestu, kamor je bila vsejana. Presajena je tudi bolj lesnata.

HORMONI V KMETIJSTVU

Beseda »hormon« izvira iz grščine, kar bi po slovensko rekli »dražilo«. Hormoni so torej snovi, ki dražijo; dražijo k nekemu dejanju. V praktičnem življenju omogočajo pri človeku, živali in rastlini preosnovo in izrabo hrane, rast in druge življenjske pojave; pri človeku in živali predvsem sestavo in pritisk krvi, delovanje in stanje živcev, spolno delovanje in končno vplivajo tudi na duševne sile.

V človeškem in živalskem organizmu jih izločajo različne žleze, kot so vranica, ledvice, ščitna žleza na vratu, slinavke in druge. Različne hormone dobi človeško telo tudi s hrano.

Nahajajo se tudi v rastlinah, a znanstvo še ni dognalo, kateri rastlinski deli jih proizvajajo. Kljub temu se je posrečilo že danes sestaviti razne umetne hormone, ki vplivajo na razvoj in življenje rastlin ter na njih proizvodne zmoglosti.

a) S hormoni danes uničujejo plevel na žitnih poljih: plevel izgine, žito pa ne trpi škode.

b) Krompir v skladiščih potrosijo z nekim umetnim hormonom in s tem dosežejo, da ne

kali po več mesecev in zato tudi ne izgubi na svoji teži.

c) S posebnim hormonom oprasha cvete paradiznikov, paprike in jajčevca (melančan), buč in melonov, limon in oranž ter dobijo brezsemenske plodove, ki so večkrat debelejši in okusnejši kot navadni.

e) Odpadanje sadja onemogočimo, če drevesa poškopimo z neko hormonsko raztopino; če oprasho sadno drevje z drugim hormonom, pa dosežemo razredčenje plodov, ostali pa postanejo debelejši in lepši.

d) S posebnimi hormoni danes zdravijo bolna drevesa.

Kot uporabljajo zdravniki hormone za zdravljenje ljudi, tako jih uporabljajo živilozdravniki pri živalih.

Veliko se je že naredilo na tem polju, a vendar pravijo strokovnjaki, da je ta veča komaj v povojih.

KAM TO VODI?

Prejšnji teden so pripeljali v Gorico velik tovorni avto eikorije. Prodajalke na trgu so jo prodajale po 50 lir za kg in pri tem zasluzile 20 lir. Zbiratelj, ki jo je kupil od kmetov, gotovo ni delal zastonj in je tudi nekaj zasluzil. Koliko so potem dobili zanj kmetje, ki so dali seme, zemljo, gnoj in vse delo? Najbrž niti 10 lir za kg!

Podobni primeri pa so tudi z drugimi kmetijskimi pridelki in celo z vinom, saj dobi vinogradnik le redko polovico tega, kolikor mora pivec plačati.

Zato ni čudno, da kmečki sinovi iščejo zasluzka izven domače kmetije, da se kmečka dekleta nerada poročijo na kmetijo itd.

Kmečko proizvodnjo bi morali bolj zaščititi. V tem oziru so v Franciji, Švici in mnogih drugih državah podvezeli resne ukrepe in s tem zaustavili beg z dežele. Kmet mora priti do kolikor mogoče stalnih cen za svoje pridelke, da bo vedel že vnaprej, čemu se muči.

Sportni bregled

Kljub precejšnjemu mrazu in delnim nedeljskim padavinam se je v glavnem nedeljsko 20. kolo ital. nogometnega prvenstva redno zaključilo. Izidi so v glavnem precej podobni nedeljskemu vremenu; mrzli, pustji in nepričljivi. Sploh je trenutno opaziti precejšnjo krizo ital. nogometa in to ravno pred težkimi mednarodnimi srečanji. Dober mesec dni nas loči od srečanja z Nemčijo. Kriza ni hrupna in obelodanjena v dnevnem časopisju, a je vendar precej resna. Morda tolaži italijanske strokovnjake upanje, ki bi ga imenovali — bolezen nemške reprezentance.

Milan je še vedno v krizi. Manjka mu tistega poleta, katerega smo občudovali v pričetku nogometne sezone. Inter in Juventus sta postali povprečni enajstoriči brez kalrskih koli posebnosti. Edini enajstoriči, ki resno razmišljata o koncu in o posledicah prvenstva, sta Bologna ter Udinese. Bologna je letos res enovito in čvrsto moštvo, ki ima v svojih vrstah mlade in obetajoče igralce. Steber bolonjskega moštva je četverokotnik Pilmak, Jensen, Rivatelli, Pozzani, to se pravi, da je glavni poudarek pri graditvi igre na stranskih haljih. Pri Bologni to nalogo opravljata Jensen ter Pilmak, katera sta že zgrajena in inteligentna igralca, poleg tega pa še učitelja mlade napadalne vrste. Bologna bo v bližnji bodočnosti steber italijanske reprezentance, ki bo mlada ter tehnično popolnejša od sedanje.

Triestina je po dveh uspehih zopet zabeležila neuspeh v Genovi. S Sampdorjo je zgubila z 2:1. Trža-

KRUH — ZDRAVILO ZA ŽIVCE

Seveda kruh, ki ni iz najfinejše moke. Isto velja za testenine.

Najfinejša bela pšenična moka niti od daleč ne vsebuje toliko redilnih in zdravilnih snovi, kot če bi v njej bili tudi otrobi. Pri mletju pšenice v modernih valjčnih mlinih ne odstranijo samo vrhnje plasti pšeničnega zrna, temveč tudi vse kali. In ravno te so za razvoj človeškega organizma najvažnejše, najbolj dragocene. Pšenične kali ugodno vplivajo predvsem na človeški živčni sistem. Mnogi znanstveniki trdijo, da vsaj en del večje živčne razdraženosti današnjega človeštva moramo pripisati kruhu iz prefine pšenične moke.

Kruh iz integralne moke je sicer res nekoliko bolj raskav, a je redilen in zdrav. Zdravniki predpisujejo mnogim bolnikom tak kruh. Starši bi morali navajati svoje otroke na kruh iz integralne moke in otroci ne bodo imeli tako slabih živcev, kot jih imajo danes.

PETROLEJ V ITALIJI

Do nedavna je vladalo splošno prepričanje, da je Italija zelo uboga na podzemeljskih zakladih. Danes se to prepričanje hitro spreminja, ker so poleg velikih količin zemeljskega plina (metan) odkrili na Siciliji in v Srednji Italiji bogate vrelce petroleja. Izvedenci pravijo, da je podtalna Italija pravo morje petroleja, ki naj bi se nahajal v splošnem med 500 in 2000 metrov globoko.

Za črpanje petroleja pa so potrebne dragocene priprave, ki jih najlaže dobavijo ZDA. Do odkritja sedanjih italijanskih vrelcev je prišlo v sodelovanju italijansko-ameriških družb. Od italijanskih podjetij je v srednji Italiji zastopana družba »Montecatini« in odkritje tamkajšnjega petroleja je imelo za posledico, da se je tečaj delnice »Montecatini« začel hitro višati in se je v kratkih mesecih od 1600 lir za delnico dvignil na 2500. Podoben porast so dosegle tudi delnice družbe »Anic«, to pa zaradi dogovora med njo in neko ameriško družbo, da bodo iz zemeljskega plina proizvajali umetna gnojila in druge kemikalije.

čani so popolnoma odpovedali. Verjetno so bolj mislili na pustni torek. Če gledamo na razmerje kotov (12:1 v korist Sampdorje), vidimo, da so Tržačani igrali vlogo bežeče miške.

Goriška Pro Gorizia je prebolela notranjo krizo in se ustalila v sredini lestvice že z lepim številom točk.

V Kranjski gori je bilo v nedeljo prvenstvo Slovenije v alpskih disciplinah. Slabo vreme je močno vplivalo na dosežene izide, a kljub temu je opaziti, da so letos alpski smučarji pod ravnijo prejšnjih let. V veleslalomu je zmagal obetajoči Kunšič (Jes.) pred Mulejem. V slalomu pa je zmagal Tinče Mulej (Prešeren) pred Kunšičem ter Dornikom. Pri mladincih je prepričljivo zmagal mladi Jeseničan Zugovic, ki je dokazal, da je eden najboljših slovenskih alpskih smučarjev.

V mednarodnem tekmovanju za Kurikkalov pokal je v teku na 15 km zmagal Norvežan Ly Kkya. Italijan De Florian je zasedel 6. mesto. Jugoslovana brata Kordež sta se plasirala na 44. in 45. mesto. V štafeti 4x10 km je zmagala Italija A (Prucher, Compagnoni, Chatrian, De Florian). Jugoslovanska štafeta je prišla na cilj deseta v postavi brata Kordeža, Rožič in Povšič. Ali bi ne bilo bolje, če bi Jugoslavija na taka tekmovanja poslala mlade ljudi, kjer bi si pridobili izkušnje, namesto starih, ki gredo lahko v zaslužen pokoj?

Na svetovnem prvenstvu v umetnem drsanju na ledu na Dunaju je v moški kategoriji zmagal Jenkins (USA), pri ženskah Albright (USA), v dvojcih pa par Bowden-Dafoe (Kanada). Ta športna panoga je še vedno pravi monopol novega sveta onstran »luže«.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 1

Z velikim oceanskim parnikom, ki je plul proti Franciji, se je Tarzan vračal v afriško džunglo. Spraševal se je, ali je pametno ravnal, da je prepustil dediščino in ženo tujcu.

Iz preteklosti so se obrnile njegove misli na bodočnost. Kdo mu bo tam v divji džungli še prijazen pritekel naproti? Samo slona Tantorja je mogel smatrati za pravega prijatelja.

Niti opice njegovega lastnega rodu mu ne bodo prijateljsko ponudile roke. Omikan svet se mu je zametil. Zato je kljub vsemu hrepenel po pragozdu, čeprav je bila bodočnost temna.

Ko si je tako belil glavo, je zagledal v zrcalu štiri može, ki so kartali. Nobena podrobnost mu ni ušla. Tedaj so se med seboj sprli, eden je skočil pokonci in udaril drugega v obraz.

Ko je hotel slepar uiti, ga je Tarzan zagrabil. Vse brcanje in otepanje je bilo zaman. Tako se je Rinaldo Mascalonji prvič seznanil z mišicami, ki so premagale opičnjaka Terkoza in leva Numo.

Zavlekel je lopova k osuplim žrtvam in jim razkril sleparijo, ki jo je opazil v zrcalu. Nato je ujetnika izpustil. Od tedaj je imel Tarzan nevarnega sovražnika, enega najhujših lopovov v Evropi.

Drugi dan je pamnik pristal. Nato je odšel v Pariz, da obiše prijatelja D'Arnota. Ta je bil presenečen, da je spet videl tist'ega, ki ga je s svojo pravljico močjo rešil strašne smrti ob kolu.

Prijatelja sta se nekaj tednov kratkočasila z ogledovanjem Pariza. Nekega večera je Tarzan šel sam v »Music hall«. Med plesnim nastopom je imel zopern občutek, da ga nekdo opazuje.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Policija je razpisala tisoč rupij na njegovo glavo. Imam prav?« Dekle je skomignilo z rameni.

»Vzemimo — kaj potem?« je vprašala.

»Vzemimo, da vas izročim policiji?« je dejal Smith. Toda govoril je brez prepričanja, saj sva ji še pred kratkim dolgovala najino življenje.

»Kakor želite,« je odvrnila. »Policija ne bi zvedela ničesar.«

»Vi ne spadate na daljni vzhod,« je zdajci dejal prijatelj. »Vi imate morda vzhodnjaško kri v žilah, toda niste sorodnica Fu-Mančuja.«

»To je res,« je pritrdila in otrnila pepel s cigarete.

»Ali mi hočete povedati, kje najdem Fu-Mančuja.«

Spet je skomignila z rameni in zgovorno pogledala mene. Smith je šel k vratom.

»Jaz moram napraviti svoje poročilo, Petrie,« je dejal. »Pazi ti na jetnico!«

Ko so se vrata za njim tiho zaprla, sem vedel, kaj pričakuje od mene; toda, na moje poštenje, rad bi se ognil tej odgovornosti. Kako naj se obnašam? Kako naj se lotim svoje kočljive naloge? V zagati sem gledal dekline, ki so ga nenavadne prilike napravile za jetnico v mojem stanovanju. »Vi menda ne mislite, da vam storiva kaj žalega?« sem nerodno pričel. »Nič hudega vam ne storiva. Zakaj nama ne zaupate?«

Dvignila je svoje sijoče oči. »Kakšno korist so imeli od vaše zaščite vsi tisti,« je dejala, »vsi tisti, ki jih je on iskal?«

Žal, prav nobene, in vedel sem to dobro. Mislil sem, da sem razumel, kam meri.

»Vi menite, da če govorite, bo Fu-Manču našel kako sredstvo, da vas umori.«

»Da mene umori!« je zaničljivo odgovorila. »Ali sem videti taka, da se bojim zase?«

»Česa se torej bojite?« sem vprašal presenečeno. Čudno me je pogledala.

»Ko so mene ugrabili in prodali za sužnjo,« je odgovorila, »so mojo sestro tudi ugrabili in tudi brata-dete.« Zadnji glas je izgovorila z nežnim poudarkom in njen tuji naglas je še bolj omehčal besede. »Moja sestra je umrla v puščavi. Moj brat je živel. Bolje, mnogo boljše bi bilo, da bi bil tudi on umrl.« Njene besede so me silno prevzele.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 23. februarja si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	640—643	lir
avstrijski šiling	23,50—24,50	lir
100 franc. frankov	168—179	lir
100 dinarjev	87—90	lir
funt šterling	1680—1700	lir
nemško marko	146—148	lir
pesos	20—22	lir
švicarski frank	149—150	lir
zlato	737—739	lir
napoleon	4300—4400	lir

Naznanjamo žalostno vest, da nas je 21. t. m. za vedno zapustila naša draga mati

Marija Kosmač

Naj v Bogu počiva! V pobožno molitev jo priporočajo

žalujoče družine: Kosmač, Ličen, Petaros. Glavina in Zahar.

Boršt - Opčine - Dolina

Dne 22. februarja 1955

ZAHVALA

Ob težki in prerani izgubi naše nadvse ljubljene žene, mame in sestre

Tonči Turkove

naj gre naša iskrena zahvala vsem, ki so kakor koli počastili spomin drage pokojnice in jo spremili v tolikšnem številu na njeni zadnji poti. Vsem Bog plačaj!

Žalujoči soproj Angel, sin Glavko, sestra Erminija, brat Glavko ter ostalo sorodstvo.

Barkovlje, 21. 2. 1955

RADIO TRST II

Nedelja 27. feb.: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.00 Glasba po željah; 15.00 Malo za šalo, malo zares; 15.30 Stavki iz znanih koncertov; 16.00 V. Sardou: Meščani iz Pontarcyja - igra v 5 dej.; 18.00 Rimsky-Korsakov: Sheherazade; 20.05 Koncert moškega kvinteta Lisinski iz Zagreba; 20.30 Verdi: Aida - opera v 4 dej. Med I. in II. dejanjem: Sportni komentar.

Ponedeljek 28. feb.: 13.00 Pevski duet ob spremljavi harmonike; 14.00 Lahke melodije igra pianist Franco Russo; 18.00 Mendelssohn: Koncert za violino in orkester; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.45 Koncert prof. Mirce Sančini; 21.15 Književnost in umetnost; 21.30 Simfonični koncert Glasbene Matice.

Torek 1. marca: 13.00 Glasba po željah; 17.57 Cajkovski: Koncert za klavir in orkester št. 2; 18.40 Operne duete pojeta Renat Kodermac in Marijan Kos; 19.00 Sola in vzgoja; 20.30 Radijski oder: Shakespeare: Zimska pravljica; 22.30 Uroš Krek: Koncert za violino in orkester.

Sreda 2. marca: 13.00 Operetne fantazije; 17.56 Brahms: Trio št. 1 v B-duru; 18.40 Koncert tenorista Dušana Pertota; 19.00 Zdravniški vedež; 20.45 Slovenski oktet; 21.15 Književnost in umetnost; 21.30 Rossini: Pepelka - opera v 2 dej.

Četrtek 3. marca: 13.30 Domači motivi; 18.00 Schubert: Kvartet za godala; 19.00 Pravljica za mlajše: Vrag in sodnik; 20.30 Dramatizirana zgodba H. Ibsen: Peer Gynt; 21.30 Mozart: Koncert v D-molu; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek 4. marca: 13.00 Glasba po željah; 17.50 Koncert za klavir št. 3; 19.00 Radijska univerza; 20.30 Tržaški kulturni razgledi; 21.15 Književnost in umetnost; 22.00; Cajkovski: Simfonijska št. 4.

Sobota 5. marca: 14.45 Rimsky-Korsakov: Spanski capriccio; 15.30 Pogovor z ženo; 19.00 Novice iz delavskega sveta; 21.00 Malo za šalo — malo za res.

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. februarja, petek: Valburga - Inoslav
26. februarja, sobota: Porfirij - Sodka
27. februarja, nedelja: Agapeta - Sladoje
28. februarja, ponedeljek: Kazimir - Mislav
1. marca, torek: Kunigunda - Milana
2. marca, sreda: Simplij - Belin
3. marca, četrtek: Albin - Mojmir

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 78. Kako se da rešiti travnik in polje, po katerem se je razrasel mah? Mogoče je temu kriv superfosfat, ki sem ga raztrosil, ali morda letošnja mokra zima? Pravijo, da apneni prah (živo apno) zamori mah. Prosim pojasnila in nasveta.

Odgovor: O tem vprašanju smo že pisali v našem listu, kar ste najbrž spregledali. Mah se razvija tam, kjer so tla kisla. Kislobo tal pa povzroča previsoka vlaga in istočasno pomanjkanje apna v zemlji. Superfosfat veča kislobo zemlje, niža jo apneni prah kakor tudi Thomasova žindra. Če so tla že po svoji naravi kisla, ker vsebujejo mnogo ilovice ali ker zastaja na dotičnem zemljišču voda, je potrebno tako zemljišče meliorirati, to je izboljšati: Vodi je potrebno preskrbeti odtok, napeljati pa mnogo apna, odpadke od apnenic, peska iz obcestnih jarkov, zdrobljenega laporja itd. Na tako izboljšanih tleh se mah ne bo več razvijal in tudi kmetijski pridelki bodo višji. Če pa na vašem travniku oziroma njivi v prejšnjih letih ni bilo mahu in se je ta pojavil komaj v zadnjem letu, je to posledica dveh zadnjih vlažnih let. V tem primeru ne smete gnojiti s superfosfatom, temveč predvsem s Thomasovo žindro (8 do 10 kg na 100 kv. metrov površine), in mah bo izginil. Če se to ne bi zgodilo, je potrebno napeljati apno in gnojiti vsaj vsako drugo leto s Thomasovo žindro in popolnoma izločiti superfosfat.

Vprašanje št. 79. Ali je kaj verjetnosti, da bo enkrat človeštvo obdelovalo morje, tako kot sedaj obdeluje njive in da bo iz morja dobivalo potrebno hrano? Ali so bili v tem oziru že napravljeni kakšni poskusi?

Odgovor. Poleg rib in drugih živali se razvijajo v morju tudi različne rastline. Če ste bili kdaj naorskem obrežju — recimo v Gradežu — ste gotovo videli, kako morje naplavlja morsko travo katero potem zbirajo in uporabljajo v najrazličnejše namene, tudi za nastil živali. V morju raste mnogo vrst rastlin in za človeka so najbolj zanimive alge. V Evropi rastejo posebno ob obrežju Norveške in jih že danes uporabljajo za hrano. Nedavno so v Hamburgu in okolici (Nemčija) mnogi peki primešali med krušno testo po 10% moke iz alg in ljudje so se za ta kruh kar trgali. To je imelo za posledico, da danes mnogi peki v tamošnjih krajih sploh ne pečejo kruha brez primesi take moke. Alge vsebujejo mnogo redilnih snovi in dajo kruhu še neki prijeten okus. Enako kot v okolici Hamburga je tudi v Vzhodni Aziji in kaže, da so Japonci že pred desetletji — če ne stoletji — odkrili, da so morske alge primerne za ljudsko prehrano. Danes raziskujejo znanstveniki redilno vrednost vseh mogočih vrst alg. Trenutno je posebno zanimiva alga »Clorrella«, ki raste v močvirjih Sijama zelo bujno, tako da se kar v 24 urah večkratno pomnoži. Niti sanja se nam ne, kaj vse bodo še znanstveniki odkrili, a eno je gotovo: človeštvo ne bo izhiralno za lakoto, četudi se še tako razmnoži; potrebno je le urediti svet tako, da bo hrana vsem dostopna.

»O čem govorite?« sem vprašal. »Govorite o puščavi in ugrabitvah. Kje se je to zgodilo? Iz katere dežele ste?«

»Ali je to važno?« je vprašala namesto odgovora. »Iz katere dežele sem? Suženj nima ne dežele ne imena.«

»Nima imena!« sem zavpil.

»Lahko me imenujete Karamaneh,« je dejala. »Kot Karamaneh sem bila prodana Fu-Mančuju, ki je kupil tudi mojega brata. Cena, ki jo je plačal, je bila nizka.« Na kratko in divje se je zasmejala.

»Toda potrošil je mnogo denarja, da me je vzgojil. Moj brat je edino na svetu, kar mi je ostalo in kar lahko ljubim, in on je v rokah dr. Fu-Mančuja. Ali razumete? Na njega bo padel udar. Zelite, da se borim proti Fu-Mančuju. Govorite o zaščiti. Ali je vaša zaščita rešla sira Crichtona Daveya?« — Žalostno sem odkimal.

»Zdaj razumete, zakaj ne morem pustiti v nemar povelj svojega mojstra — in tudi če bi ga hotela, si ga ne upam izdati.«

Stopil sem k oknu in pogledal ven. Kako naj odgovorim na njena utemeljevanja? Kaj naj rečem? Slišal sem šumljanje njenih razcapanih kril in ta, ki se je imenovala Karamaneh, je stala zra v mene. Roko mi je položila na lakot.

»Pustite me, da odidem,« je moldeovala. »On ga bo ubil! On ga bo ubil!« — Njen glas je v čustvovanju drhtel.

»Saj se ne more maščevati nad vašim bratom, če vas ne more v nobenem oziru kriviti,« sem ji odgovoril jezno. »Midva sva vas ujele in potemtakem niste tu prostovoljno.«

Naglo je vzdihnila in stisnila moj lakot, v njenih očeh pa sem mogel čitati, da se je odločila za težaven sklep. »Poslušajte!« je govorila hitro in živčno. »Ako vam pomagam dobiti dr. Fu-Mančuja — da vam povem, kje ga morete dobiti samega — ali mi hočete obljubiti, svečano obljubiti, da boste neutegoma šli tja, kamor vas bom vodila, in osvobodili mojega brata, in da naju boste potem oba izpustili?«

»Bom,« sem izjavil brez obotavljanja. »V tem pogledu ste lahko pomirjeni.«

»Toda en pogoj postavim,« je dodala.

»Kakšen je?«

»Ko vam povem, kje ga lahko ujamete, me morate izpustiti.«

Malo sem pomišljal. Smith me je že večkrat dolžil slabotnosti, kadar je šlo za to dekle. Kaj je zdaj bila moja dolžnost? Dobro sem se zavedal, da se bo pod kakršnimi koli okoliščinami branila govoriti, ako se bo njej zahotelo. Če bi govorila resnico, bi v tej kupčiji, ki jo je predlagala, ne bilo nikakih osebnih misli; njeno ponašanje sem zdaj gledal v novi luči. Ljubezen do bližnjega kakor tudi vljudnost sta mi narekovali, da sprejemem njen predlog.

»Pristanem,« sem rekel in ji pogledal v oči, ki so ji od ginjenja žarele, čemur je bil vzrok pričakovanje nečesa, morda bojazni.

Položila je roki na moja ramena.

»Ali boste previdni?« je vprašala proseče.

(Se nadaljuje)